

МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ СУД ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Карпунець М.В.,

*5 курс факультету європейського права та правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

На зламі двох століть, які відзначилися своєю значимістю та науково-технічним прогресом, було проведено роботу «Дипломатичної конференції поважних представників під егідою ООН зі створення Міжнародного Кримінального Суду», в місті Римі протягом 15.06.-17.07.1998 року, наслідком якої було прийнято і підписано Статут Міжнародного Кримінального Суду. В роботі брали участь 156 країн та понад 260 недержавних організацій.

Римський Статут вступив в силу 1 липня 2002 року . З тих пір, він несе загрозу для притягнення до відповідальності осіб, які винні за

геноцид, за злочини проти людства і військові злочини, безпосередньо перед Міжнародним кримінальним судом.

Актуальність запропонованої статті зумовлена необхідністю дослідити причини, які унеможливили ратифікацію Римського Статуту в Україні, а також необхідність, в сучасних умовах, прийняття рішення щодо визнання юрисдикції МКС в Україні.

Метою запропонованої статті є:

- визначити об'єктивні передумови створення Міжнародного кримінального суду ;
- з'ясувати юридичну природу міжнародної кримінальної відповідальності, її підставу та сутність;
- з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні чинники, які зумовлюють ратифікацію Римського договору 1998 року нашою державою.

В українській юридичній науці важливі аспекти міжнародно-правової кримінальної юрисдикції та боротьби з міжнародними злочинами розглядали у своїх працях В. Антипенко, В. Базов, М. Буроменський, В. Буткевич, С. Вихрист, О. Касинюк, С. Ківалов, Д. Кулеба, Н. Зелінська, А. Маєвська, В. Маляренко, А. Мацко, С. Морозов, М. Пашковський, В. Пилипенко, М. Селівон, В. Семенов, Т. Сироїд та інші вчені.

«Шлях до Риму» був нелегким. Ще задовго до прийняття Статуту Міжнародного Кримінального Суду, було декілька спроб та етапів створення постійно діючої інституції міжнародної кримінальної юстиції. З огляду на історичні факти, керуючись дослідженнями та публікаціями авторитетних вчених, пропоную невеличкий екскурс в історію[1,2].

Основоположники доктрини міжнародної кримінальної юстиції були Густаве Муанье та Леонід Олексійович Комаровський, а матеріально-правовим поштовхом була Женевська Конвенція 1864 року.

Об'єктивні передумови створення МКС були наступними :

- загальноісторичні події : Масштаби Першої світової війни, які вимагали покарання за масове вбивство людей
- Друга світова війна, процеси над винними : *Нюрнберг, Токіо, Далекий Схід*.
- Розпад колишньої Югославії та заснувати Міжнародного трибуналу для покарання осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території Югославської федерації.
- Збройні конфлікти в Руанді ;
- Дипломатична конференція та прийняття Римського Статуту МКС .

Згідно з Римським статутом (ст.3) місцем перебування Міжнародного кримінального суду є Гаага, Нідерланди («державна

перебування»), але поки що тимчасово Суд знаходиться у передмісті Гааги у приміщенні «DeArc» з наступним переміщенням у 2007-2009 р. у постійне приміщення в «Alexanderkazere».

Міжнародний Кримінальний Суд (InternationalCriminalCourt) поширює свою юрисдикцію на 4 категорії злочинних діянь : Геноцид (genocide), злочини проти людства (crimesagainsthumanity), воєнні злочини та агресії (warcrimesandaggression).

Відповідно до Статуту Суд є постійно діючим органом, юрисдикція якого поширюється на фізичних осіб, відповідальних за “найбільш серйозні злочини, що викликають стурбованість міжнародного співтовариства і які визначені цим статутом” (стаття 1 Статуту МКС).

Існує принцип про відсутність строків давності, що в категоричній формі визначає незастосування будь-яких строків давності до підсудних суду міжнародних злочинів.

Є принцип індивідуальної кримінальної відповідальності. Ним акцентується увага на тому, що МКС наділений юрисдикцією лише стосовно фізичних осіб [6, 26].

Особа підлягає кримінальній відповідальності за злочини, передбачені цим Статутом у випадках:

- вчинення такого злочину індивідуально або;
- у співучасті з іншою(ми) особою(ами).

Варто зазначити, про невизнання судом будь-яких імунітетів (національних або міжнародних) чи інших спеціальних норм, які можуть бути пов'язані із посадовим становищем особи та захищати її в певних випадках від кримінального переслідування і ставити поза межами юрисдикції національного (внутрідержавного) правосуддя (п. 2 ст. 27 Статуту).

Україна брала активну участь в підготовці договору і, навіть, підписала його та приєдналася до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду. Але до цього часу Статут не ратифіковано.

На заваді цьому став висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 року № 3-в/2001.

Конституційний Суд вважає, що стаття 1 Статуту, вказуючи на те, що Міжнародний кримінальний суд є постійним органом, уповноваженим здійснювати юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за найсерйозніші злочини, які викликають стурбованість міжнародного співтовариства, водночас наголошує, що цей Суд доповнює національні органи кримінальної юстиції. Аналогічне положення міститься також в абзаці десятому преамбули Статуту. Доповнюючий національну систему правосуддя характер Міжнародного кримінального суду конкретизується у ряді інших статей Статуту, зокрема в пункті 2 статті 4, згідно з яким Суд може здійснювати свої

функції і повноваження на території будь-якої держави-учасниці, у підпункті «а» пункту 1 статті 17, відповідно до якого Суд приймає до свого провадження справи не тільки за зверненням держави-учасниці, а й з власної ініціативи, коли держава, під юрисдикцією якої перебуває особа, підозрювана у вчиненні передбаченого Статутом злочину, «не бажає або не здатна проводити розслідування чи порушити кримінальне переслідування належним чином». Отже, Міжнародний кримінальний суд доповнює систему національної юрисдикції.

Можливість такого доповнення судової системи України не передбачена розділом VIII «Правосуддя» Конституції України. Це дає підстави для висновку, що абзац десятий преамбули та стаття 1 Статуту не узгоджуються з положеннями частин першої, третьої статті 124 Конституції України, а тому приєднання України до цього Статуту відповідно до частини другої статті 9 Конституції України можливе лише після внесення до неї відповідних змін.

Суд дійшов наступного висновку. Визнати Римський статут Міжнародного кримінального суду, підписаний від імені України 20 січня 2000 року, який вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, таким, що не відповідає Конституції України, в частині, що стосується положень абзацу десятого преамбули та статті 1 Статуту, за якими «Міжнародний кримінальний суд доповнює національні органи кримінальної юстиції»[2,3].

Та зважаючи на ті трагічні події, які відбувалися в Україні з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року питання щодо визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду як ніколи актуальне. До цього призвела загибель людей, які мирно відстоювали свої права, що гарантувала їм Конституція України. Офіційне число загиблих становить 100 чоловік, так повідомляє МОЗ[4].

25 лютого 2014 було подано Проект Заяви до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду, про скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які привели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року[5].

В заяві йде мова про те, що від імені Українського народу, Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади України, визнаючи юрисдикцію звертається до Міжнародного кримінального суду, з метою притягнення до кримінальної відповідальності у Міжнародному кримінальному суді вищих посадових осіб України щодо, передбачених статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду злочинів проти людяності, під час мирних акцій протестів громадян, що мали місце в Україні у період з 30 листопада

2013 року по 22 лютого 2014 року, а саме Януковича Віктора Федоровича - Президента України та інших посадових осіб, яких визначить прокурор Міжнародного кримінального суду.

У статті 7 Статуту МКС говориться «Про злочини проти людяності», зокрема вбивства, ув'язнення або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи та порушення основоположних норм міжнародного права, тортури, переслідування будь-якої групи, насильне зникнення людей, будь-які навмисні діяння, що спричиняють сильні страждання або серйозні тілесні ушкодження.

Використана література:

1. PhilippeFerletetPatriceSartre, Lacourpénaleinternationale. Traduit en russe par Martha Kouznetsova. Международный уголовный суд в свете американской и французской точек зрения.
2. "Щодо участі України в Римському статуті Міжнародного кримінального суду". Аналітична записка[Електронний ресурс] . -**Режим доступу : URL :** <http://www.niss.gov.ua/articles/1471/> .- Назва з екрану
3. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) [Електронний ресурс]. **Режим доступу : URL:**<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>. – Назва з екрану
4. "Небесна сотня": кількість загиблих майданівців сягнула 100 осіб[Електронний ресурс] .- **Режим доступу: URL:** <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/6/7017843/?attempt=1> .- Назва з екрану
5. Проект Заяви до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду, що скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які привели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року[Електронний ресурс]. **Режим доступу: URL :** http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49944
6. Костенко Н.И. Международный уголовный суд. – М., 2002. – 167 с.
7. Римський статут міжнародного кримінального суду Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ від 17.07.1998 [Електронний ресурс] . - **Режим доступу : URL:** http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588 . – Назва з екрану.